

ZESTAW KONTROLNY DLA NAUCZYCIELA/-LKI

Lp.	Nazwa gatunku	Grupa*	Opis	Miniatura zdjęcia
1	kumak nizinny <i>Bombina bombina</i>	A	Jestem małym płazem bezogonowym. Na grzbiecie mam gruczoły jadowe, a na brzuchu jaskrawe pomarańczowe plamy. Dzięki temu skutecznie odstrasza ludzi i inne zwierzęta. Żyję w wodzie, zadowolają mnie nawet niewielkie kałuże albo koleiny na polnych drogach. Jak wysychają – szukam sobie nowego domu. Na ląd wychodzę tylko, by móc tam wygodnie zapaść w zimowy sen.	
2	wilk szary <i>Canis lupus</i>	M	Jestem drapieżnym ssakiem, zamieszkującym lasy, równiny oraz tereny bagienne. Mierzę do 170 cm długości (wraz z ogonem), mam grube biało-brązowe lub -czarne futro, szpiczaste uszy, długi ogon i przenikliwe jasne oczy. W moim pysku są 42 ostre zęby, które z łatwością złapią ryby, mniejsze ssaki, jelenie, dziki czy sarny. Czasem zjadam także padlinę. Jestem zwierzęciem stadnym. Moja wataha wyznacza sobie terytorium, którego nie może naruszać inna. Kiedyś w całej Polsce oraz innych częściach świata żyło wielu moich braci oraz siostr. Potem ludzie zaczęli na nas polować i zostało nas naprawdę niewiele. Teraz ludzie mnie chronią, jakby wreszcie zrozumieli, że jestem bardzo cennym gatunkiem.	
3	obuwik pospolity <i>Cypripedium calceolus</i>	P	Jestem rzadką rośliną storczykową, występującą w Europie i Azji. Osiągam do 60 cm wysokości, a moja łodyga wyrasta z podziemnych kłączy. Mam 3 do 5 jajowatych, podłużnych liści i zwykle 1 duży pachnący kwiat na szczycie pędu. Mój kwiat pojawia się na krótko (2-4 tygodnie) i to dopiero, kiedy mam ok. 7 lat! Jest za to bardzo piękny: ma brązowo-czerwone działki kielicha i cytrynową rozdętą warzkę, otoczoną czerwono-brązowymi listkami okwiatu. To tzw. kwiat pułapkowy, w który mogę łapać owady. Lubię cień, żyję w zaroślach oraz lasach, szczególnie w buczynach i grądach. Mogę żyć nawet 100 lat, ale moje przetrwanie jest zagrożone przez ludzi, którzy zrywają mnie i niszczą mój dom.	
4	błotniak stawowy <i>Circus aeruginosus</i>	B	Jestem dużym ptakiem drapieżnym z rodziny jastrzębiowatych. Mam długie szarobrązowe skrzydła, wąski niebieskawo-popielaty ogon, żółte nogi, brązowy grzbiet oraz żółtobiałą głowę i pierś. Lubię tereny otwarte i nie zapuszczam się do lasów. Możecie mnie zobaczyć, kiedy latam nad zarośniętymi zbiornikami wodnymi lub mokradłami. Poluję na drobne ssaki, ptaki, płazy, ryby oraz owady. W Polsce żyję od marca do października, a zimy spędzam zwykle w Afryce. Jestem objęty ścisłą ochroną gatunkową, gdyż ludzie zbyt często wykaszają moje trzcinowiska i szuwały, pozbawiając mnie domu.	
5	minóg rzeczny <i>Lampetra fluviatilis</i>	F	Wędkarze uważają mnie za rybę, ale tak naprawdę to nią do końca nie jestem, bo choć mam skrzela i małe płetwy, to brakuje mi żuchwy, którą posiada cała reszta ryb. Moje węzowate ciało i otwór gębowy w kształcie lejka z osadzonymi wokół zębami sprawiają, że nie wygrałbym w żadnym konkursie piękności. Pochodzę za to z najstarszej linii ewolucyjnej kręgowców zwanej <i>Hyperoartia</i> , czyli jestem „żywą skamieliną”. W Polsce żyję w przybrzeżnych wodach morskich, a na okres tarła wpływam do Wisły.	

6	skójka gruboskorupowa <i>Unio crassus</i>	I	Jestem słodkowodnym mięczakiem, dorastającym do 11 cm długości. Mam oliwkowo-brunatną muszlę o gładkiej powierzchni i grubych ściankach. Jako larwa pasożytuję na skrzelach ryb. Przyczepiam się do nich i zostaję otoczona tkanką żywiciela. Tak powstaje cysta, w której się rozwijam, wchłaniając pokarm z tkanek ryby przez 1,5-2 miesiące. Po przekształceniu się w postać młodocianą, opuszczam cystę i opadam na dno rzeki. Najczęściej siedzę zagrzebana w mule, piasku lub osadach dennych wystawiając tylko nad powierzchnię tylny koniec ciała z tzw. syfonami. Jestem silnie zagrożona wyginięciem, bo nie umiem żyć w wodach zanieczyszczanych przez człowieka.	

*Grupa: A = płazy, B = ptaki, F = ryby, I = bezkręgowce, M = ssaki, P = rośliny, R = gady.

ZESTAW DLA UCZNIÓW/UCZENNIC (drukujemy 5 kopii)

kumak nizinny
Bombina bombina

wilk szary
Canis lupus

obuwik pospolity
Cypridium calceolus

błotniak stawowy
Circus aeruginosus

minóg rzeczny
Lampetra fluviatilis

skójką gruboskorupowa
Unio crassus

Jestem małym płazem bezogonowym. Na grzbiecie mam gruczoły jadowe, a na brzuchu jaskrawe pomarańczowe plamy. Dzięki temu skutecznie odstrasza ludzi i inne zwierzęta. Żyję w wodzie, zadowolają mnie nawet niewielkie kałuże albo koleiny na polnych drogach. Jak wysychają – szukam sobie nowego domu. Na ląd wychodzę tylko, by móc tam wygodnie zapaść w zimowy sen.

Jestem drapieżnym ssakiem, zamieszkującym lasy, równiny oraz tereny bagienne. Mierzę do 170 cm długości (wraz z ogonem), mam grube białobrązowe lub czarne futro, szpiczaste uszy, długi ogon i przenikliwe jasne oczy. W moim pysku są 42 ostre zęby, które z łatwością złapią ryby, mniejsze ssaki, jelenie, dziki czy sarny. Czasem zjadam także padlinę. Jestem zwierzęciem stadnym. Moja wataha wyznacza sobie terytorium, którego nie może naruszać inna. Kiedyś w całej Polsce oraz innych częściach świata żyło wielu moich braci oraz sióstr. Potem ludzie zaczęli na nas polować i zostało nas naprawdę niewiele. Teraz ludzie mnie chronią, jakby wreszcie zrozumieli, że jestem bardzo cennym gatunkiem.

Jestem rzadką rośliną storczykową, występującą w Europie i Azji. Osiągam do 60 cm wysokości, a moja łodyga wyrasta z podziemnych kłączy. Mam 3 do 5 jajowatych, podłużnych liści i zwykle 1 duży pachnący kwiat na szczycie pędu. Mój kwiat pojawia się na krótko (2-4 tygodnie) i to dopiero, kiedy mam ok. 7 lat! Jest za to bardzo piękny: ma brązowo-czerwone działki kielicha i cytrynową rozdętą warżkę, otoczoną czerwono-brązowymi listkami okwiatu. To tzw. kwiat pułapkowy, w który mogę łąpać owady. Lubię cień, żyję w zaroślach oraz lasach, szczególnie w buczynach i grądach. Mogę żyć nawet 100 lat, ale moje przetrwanie jest zagrożone przez ludzi, którzy zrywają mnie i niszczą mój dom.

Jestem dużym ptakiem drapieżnym z rodziny jastrzębiowatych. Mam długie szarobrązowe skrzydła, wąski niebieskawo-popielaty ogon, żółte nogi, brązowy grzbiet oraz żółtobiałą głowę i pierś. Lubię tereny otwarte i nie zapuszczam się do lasów. Możecie mnie zobaczyć, kiedy latam nad zarośniętymi zbiornikami wodnymi lub mokradłami. Poluję na drobne ssaki, ptaki, płazy, ryby oraz owady. W Polsce żyję od marca do października, a zimy spędzam zwykle w Afryce. Jestem objęty ścisłą ochroną gatunkową, gdyż ludzie zbyt często wykaszają moje trzcinowiska i szuwary, pozbawiając mnie domu.

Wędkarze uważają mnie za rybę, ale tak naprawdę to nią do końca nie jestem, bo choć mam skrzela i małe płetwy, to brakuje mi zuchwy, którą posiada cała reszta ryb. Moje węzowate ciało i otwór gębowy w kształcie lejka z osadzonymi wokół zębami sprawiają, że nie wygrałbym w żadnym konkursie piękności. Pochodzę za to z najstarszej linii ewolucyjnej kręgowców zwanej *Hyperoartia*, czyli jestem „żywą skamieliną”. W Polsce żyję w przybrzeżnych wodach morskich, a na okres tarła wpływam do Wisły.

Jestem słodkowodnym mięczakiem, dorastającym do 11 cm długości. Mam oliwkowo-brązową muszlę o gładkiej powierzchni i grubych ściankach. Jako larwa pasożytuję na skrzelach ryb. Przyczepiam się do nich i zostaję otoczona tkanką żywiciela. Tak powstaje cysta, w której się rozwijam, wchłaniając pokarm z tkanek ryby przez 1,5-2 miesiące. Po przekształceniu się w postać młodocianą, opuszczam cystę i opadam na dno rzeki. Najczęściej siedzę zagrzebana w mule, piasku lub osadach dennych wystawiając tylko nad powierzchnię tylny koniec ciała z tzw. syfonami. Jestem silnie zagrożona wyginięciem, bo nie umiem żyć w wodach zanieczyszczonych przez człowieka.

Projekt finansowany z:

www.eeagrants.org

Pomoce zostały opracowane w ramach projektu
Zgodnie z Naturą, prowadzonego przez
Centrum Edukacji Obywatelskiej.

www.globalna.ceo.org.pl

Opracowanie: Paulina Brokos

Źródła fotografii: <http://www.wikipedia.org/>, <http://atlasryb.rybowanie.pl/>, <http://www.bbc.co.uk/>